

SETMANARI POPULAR

Sortirà 'ls dissabtes.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: PAU DE LA ENSENYANSA, 1, 1.ER, 2.^A

Número sol 5 céntims.

Preu de subscripció: 3 pessetas al any.

ENTRE BASTIDORES

Amado pueblo soberano: la Pátria agradecida (Ap. la pancha contenta.)
—Bravo! bravo!

GENT D' UPA

II

Estém mellor que no volém. Es veritat que potser per la terra hi corre menos gent bona qu' avans; pero per tornas, la bona gent que hi corre, es bona de debó!

Avans; carat, avans; costava molt poch ser bon home. Com que casi no havíam de ser per forsa! Ja cal que no os descuydesseu de donar una passa fora camí, perque os ficavan desseguida á la garjola. Y es clar, tot era bona gent, perque si no ho haguesseu sigut... flinjantada.

Vaja, quín mérit té axó!

Y després, que no hi havia tentacions. A qui rediantre l' hi passava pel cap anar á pendre 'ls diners dels altres, si casi be se feya 'l mateix ab quartos que sense quartos. Y encare que se 'n tinguessen, ab qué 'ls volian gastar? No hi havia medi; com no fos afegir una passada al dinar quan ja estavan tips! Pero per axó no feya menester cap fortuna.

Are tot son perills. A qui no l' hi agrada anar ben repapat ab cotxe tot lo dia? Y tenir una casa d' aquellas que á l' entrada ja hi ha un home ab una levita fins als peus, que á un li fa ganas de ferli barretada al passar, com si fos l' amo; y á l' escala hi ha tot l' any, fins á l' istiu, una tira d' estora, apretada á cada graó ab una barreta lluenta que sembla d' or; y á dalt hi deu haver alfombras, y sofás y cadires ab molles, y tot plé de criats que un hom axís que arribi l' hi prenguen lo barret, y li fassen genuflexió, y li treguin los guants, perque no s' haja d' estirar los dits fins á ferlos petar?

Y quan passen per devant d' un restaurant, y sentia que surten pels forats de la cuyna, unes olors que os fan xuclar fins que escalfan lo ventre; á qui es que no li reca no tenir un parell de duros per entrarhi y sentarse á taula y ferse servir capons y perdius per mossos que portan frach?

Bá! Costa molt entendre com no hi ha pel mon quadrilles de lladres ab trabuchs, que quan los avisi lo capitá vajan per les montanyes, y pesquin los quartos, y després se fassen fonadissos y se 'ls menjin tots tranquils y vestits de senyors al mitx de Barcelona!

Es que hi ha gent molt bona, més bona que avans.

Estavan cansats d' anar malament en aquest mon, y 'ls homes més sabis se varen posar á discorre com ho farien perque hi hagués bona gent.

Alló de les flingantades y de ficar á la presó al primer que la fés, no anava pas prou bé. Encare que hi fiquessen á mitx mon diu que hi havia lladres, y embustersos, y baralles y totes les males coses.

Varen pensar que lo mellor era que la gent fos bona, no per la por, sino per ganas de serho. Y 's varen encasquetar que la manera més fácil de arribarhi, seria per medi d' axó que se 'n diu honor; perque á tothom li agrada que 'l tingan per home d' honor, y com es una cosa tan neta que desseguida 's taca, y s' ha d' anar ab un compte tan gros á totes hores per no pérdrel; tothom que volgués ser tingut per home d' honor, hauria de ser bó per forsa, sense necessitat de presons y de cadenes.

Veusaquí 'l secret. Potser hi havían pensat moltes vegades y no l' havían trovat may? Donchs es aquest lo secret; per axó la bona gent d' avuy es més bona que la d' avans.

Are, es clar, ve un home d' honor, y com per conservar la seva fama d' honradés y rectitut no pot estafar un xavo á ningú, com volen que n' hi hajan de lladres? Al revés, lo que trobareu es que devegades lo diari porte notícies com aquesta: «En Pere Llillet l' altre dia va trobar una bossa buyda, que podia haber estat plena de quartos, y 'n comptes de ficársela á la butxaca, com no sabia qui era l' amo, la va portar al cabo de municipals que la tornarà á qui

l' haja perduda. Actes d' honradés com aquest, merexen tota classe d' alabanses.»

Axó sí, alguna vegada, lo que va perdre la bossa vá á buscarla y veu que es la seva, pero s' empenye en dir que hi havia vint y tantes pessetes que han desaparegut; pero axó no ho porta pas lo diari, y l' honor d' en Pere Llillet no 'n val menos.

Fá anar molt dreta á la gent axó de l' honor. Aneu ab aquell senyor d' allí, y digueuli que 's pot donar un cop molt bó ab una casa de pagés que hi ha molts quartos, y demá passat no hi haurá ningú perque tota la casada se 'n van á mercat á la vila, y 's podrian anar á buscar ab tota tranquilat y calma. Si no os fá agafar pels guardia-civils, ja n' haureu escapat barato!

Ahont vá á parar! A un home com ell, á un home d' honor fer aquesta proposició! Ell que per acabar ab los lladres tornaria á portar la forca. Les fortunes han de ser netes com la séva; han de ser filles del trevall ó del talent.

¿Voleu saber com l' ha feta? Alló es fortuna com cal.

Un dia 's va trovar ab un amich del temps vell, una mica axalbrat d' ideyes, pero home d' honor. Aquell amich li va confiar un secret.

—Tal dia, á tal hora hi haurá la grossa.

L' altre se 'l mira estranyat.

—No serà res, continuá aquell, ab un tancar y obrir d' ulls haurem guanyat. Tot está á punt. Pero faltan quartos.

—¿Gayres?

—No... tants.

—Demá á tal hora 'ls tindrás; pero no digas res á ningú.

No sera res, se diu després lo nostre home, tot está á punt, ho tenen tot minat, ni arribará á ferse foch, ningú 'n patirà res. Y després, que jo no ho puch pas evitar.

Veus aquí que l' endemá se lleva de bon dematí, y fa càlculs y números ab un full de paper y després ab un altre y que hi sé jo.

Després se 'n va á la *Bolsa* y hi troba uns quants amichs. Tots molt amichs.

—Ola, que tal?

—Anem tirant.

—A com se fa tal paper?

—Mira't aquí.

—Compro; vench.

Y estiran y arronsan y 'l *corro* 's fa gros, y 'l nostre home mira y remira y quan ho te á punt, se gira d' un á un á tota la colla que tantejan operacions y diu:

—Fet, fet, fet y fet.

—L' endemá passat ó l' altre, sorpren á tothom una espetegadera de tiros, l' estat de siti desseguida, aviát tot encalma altre vegada y mitja dotzena d' homes que en la feta hi han trobat la mort.

Es clar, aquell paper ab tot axó ha baxat horrosament; y 'l nostre home torna á la *Bolsa* y rodoneja la seva operació. De resultas d' ella unes quantes families que tenian lo seu passar quedaten en la miseria, perque 'ls seus quartos han anat á la butxaca de l' home d' honor.

Aviát se 'l veu per aqueix Ensanxe mercade jant solars y fent tractes ab contratistes per les obres del seu palau.

La gent se li acostan y s' hi fregan; un home tan rich y tan honrat!

Ell á tothom que 'l vulga sentir l' hi explica l' origen de la seva fortuna; una operació ben calculada; va tenir bon nas; tothom estava cansat del govern y ell va tenir la flayrada de que hi hauria alguna cosa y ho va ensopegar. Quin honor!

Aquelles pedres brutes de sanch, y aquelles pobres dones que al cap vespre 's posan ab una cantonada demanant caritat ab la mantellina espesa que 'ls tapa la cara..., que vol dir? Esbojarrats que intentavan espantillar l' ordre y ho han pagat ab la vida; y mans foradades que s' han fet mal be una fortuna!

Que hi teniu alguna cosa que dir? Vaja, no'm siguéu estranys! Si es un home que dona gust de tractarhi. Alló es finura, alló es amabilitat y cortesia!

Dona á casa seva unes festes que enamoran. Ni en lo seu palau la reyna!

Y de 'n tant en tant, no os costará gayre llegir en los papers les bones obres que fá aquest senyor. Tothom ne parla y se 'n fá llengües. Oh! axó ja es més que ser honrat, es més que ser home d' honor; es ser un benefactor de l' humanitat!

Ell plá que l' ha ben treta! Ab l' honor, pot anar repapat ab cotxe, te un criat per cada desitx, y cada un dels seus ápts es un dinar de festa major.

Y pensar que potser á n' aqueix sant home en aquell temps li haurian trencat les ales, tant cantlo á la presó á la primera volada!

Ba, ba! Quines manies les de la velluria! Are ho enteném més; ab l' honor com única lley, si n' hi ha de bona gent!

Axó sí; en aquell temps los carrers estavan la vespre á les fosques y haviau de sortir ab una llanterna si no os voliau trencar lo nas; no més corrian los serenos y á fora vigilavan quatre parrots. No es estrany que còrressen lladres!

Are, los carrers casi son clars á la nit com de mitx de dia; hi ha una volior de municipals y de vigilants y de serenos; per fora hi corre un exercit de guardia civil y de mossos de l' esquadra.

No s' han pas acabat los lladres, ni les estafes; pero... vaja, y tot habenthi més llum, no 's veuhen tant.

JO RAY.

SANFAINA

La nit del dissapte al diumenge més de 25 chors, molts d' eils portant l' ayrosa barretina, varen recorre los carrers cantant las tradicionals caramellas y 'ls ayres populars d' en Clavé.

En cambi una mica més tart una colla d' electors d' en Salmeron y un'altre d' en Puig y Valls ballavan lo *ball de bastons* no lluny de l' estatua d' aquell musich.

Molts, no obstant, trovaban qu' eran massa poch y que la cosa no va resultar lluhida.

Perque zóm se comprén qu' entre la numerosa població dels aforas de Barcelona sols 8000 homes anessin á votar? y aixó que la *ronda dels cent* va fer més d' una multiplicació.

Decididament no hi ha afició á las innovacions: roda 'l mon y torna al Born.

Reclaman lo Sufragi Universal y ningú se mou de casa per anar á votar. Estableixen lo Jurat y ningú 'n vol ser.

No valia per cert la pena de gastar tanta saliva en fer tantas lleys que per lo vist lo poble no demanava y s' hauria pogut en cambi gastar més profitosament lo temps ocupantse en los medis de rebaixar si no de abolir los consums y altres impostos que van essent una càrrega abrumadora pel pobre trevallador.

Després de tant enrahonar y de tants afanys per part de la premsa per aclarir lo dels per tardos del Congrès, sembla per últim que 'ls periodistas s' equivocaren al darnos la noticia. En lloch de dir qu' era un *bambo* que va trovat la policia varen dir qu' era una *bomba*.

Més d' una vegada en la nostra taleya de criticar las manias dels homes, hem tingut d' ocupar nos de las que pateix lo *cervell de la civilisació*, com los francesos anomenan á París. Donchs ara tenim de dalshi compte d' un fet que si es veritat (perque també los periodistas son mestres en l' art de *criar* y *fer volar gotillas*) provaria que hi han á la bogeria homes més sabis que los que per allí se passejan.

Lo fet es lo següent: Un fadrí perruquer que segurament havia llegit moltes novelas va volguer imitar la d' en Bartoldo, pero per variar aixís com aquest escullí una farigola per perjar-se l' altre infelís va pendre una forca un xich més alta: la torre Eiffel. Quan ja anava baixant se li trencá la corda y 'l temerari va caure desde una altura de 10 metros.

Va ser recullit y potser que ho pugui contar encara.

Pero ara ve lo bo. Quan los agents varen acudir al lloch de la ocurrencia la corda havia desaparegut; se l' havia repartida la gent qu' estava passejant pels encontorns de la torre, rendint tribut a la supersticiosa creyencia de que

la corda d' un penjat porta felicitat

al qui n' porta sempre un trosset a la butxaca.

¿Qué tal? ¿Qué ls hi sembla? Una corda que l' home trosseja quan vol y que com en la ocasió present serveix fins d' instrument pel crim, la converteix lo capritxo d' ells en potencia que disposa nada menos que de lo que l' home busca en tots los moments de la seva vida, de la felicitat.

Pero no es cas que s' entristeixin per l' egoisme d' aquells que no reparen en convertir si poguessin la mateixa mort dels seus semblants en escambell de la seva felicitat. Lamentem la seva tonteria, fins rignemne y girém los ulls a un fill de la nostra terra qu' ha exposat noblement la seva vida per salvar la d' un altre. Es un maquinista que dirigia l' tren que procedent de Sanlúcar va arribar lo dijous Sant a Sevilla.

Feya poch qu' havia deixat l' estació de Camas quan va veure un bulto entrevesat en los rails. Quan hi va ser aprop conegué qu' era un home pobrement vestit que dormia tranquilament. Va apelar llavors a tots los recursos per evitar la desgracia tocant lo xiulet de la locomotora y apretant lo freno, per treure velocitat al tren. Pròxim ja al lloch ahont l' individu continuava inmoible a pesar de tot, lo valerós maquinista se tirá a la via y apartá ab rápit mohiment l' individu aquell qu' era un pobret vell enterament sort y casi cego que res havia sentit.

A Pasajes també un jove de 29 anys que s' diu Sebastiá Solana, aragonés, s' ha portat dignament. Aquest obrer estava encarregat de guardar las cápsulas de dinamita per barrinar las canteras, quan la tarde del día 16 va tirar al foch un grapat de papers. Apagada la flama observá ab lo susto consegüent qu' entre los papers y sens que pogués explicarho havia caygut al fogó una de las cápsulas de dinamita.

Ab una serenitat que l' honra se va abalansar al forn immediatament apoderantse del cartutxo que va explotar destrossantli la ma.

Lo *Noticiero Universal* en vista de la desgracia ocorreguda en lo carrer del Parlament ahont varen trovar un home mort de fam ha fet cessió de la seva casa a tots los menesterosos que las Societats Benéficas no poden socorre per falta de medis.

Aplaudim la bona obra y de segur que las aludidas Asociacions agrahirán també lo refors que ls hi envia perque *sense ous no s' fan truytas* y es clar, com més recursos tinguin més necessitats podrán socorre com han fet sempre.

A última hora ns desmenteixen la noticia anterior. Ho sentim y més perque segons diuen, los diners aquestos se reservan per quan se fassi lo famós Parque aquell, destinat exclusivament als burgesos, que tant entusiasmat defensava lo colega ahont la *elegante levita no se rozara con la repugnante blusa*.

ESCAROLA LITERARIA

NOTAS DE CAMÍ

Carta oberta.

La pena d' habervos deixat a vosaltres, que sempre sou per mi la mellor companyia, com aixis deu passarli a tothom qui estima la seva familia, no ha sigut pas dissimulada per cap satisfacció en lo viatge, ni cap impressió que distraigués l' esperit agradosament. Puch soportar la meua vinguda aquí dalt no més pel fi que l' ha motivada; perque certament hi ha pena de la vida a mourers de casa ab un tal temps.

Com de res més puch encara escriurer, y d' aqueix mal temps ne tinch avuy las butxacas ben plenas, miraré de treurer d' ell materia per omplir una plana; y aixis mentres tant podré parlar ab vosaltres.

Jo no sé en los ferro-carrils dels altres pahissos que nosaltres no hi hem estat may, si s' passan tot sovint com aquí las molestias d' ajudarlos la pujada caminant bons trossos a peu. Entre San Quirse y Ripoll també ns ha tocat aquesta sort. Un gros pa de terra somogut pel temporal s' havia esllabissat, y trencava l' pas del tren. Alguns dels viatgers ja ho sabían; mes a n' a mí m' vingué de nou lo veurer que ns aturavam sense esser en cap estació, y que tothom baixava ab los farsells y maletas a la ma. Lo tros que havíam de salvar era curt: encara no un tirat de pedra... No obstant lo grisú que feya, y la terra fangosa que trepitjavam, lo feya trovar molt llarch a la gent flaca que hi havia; inclusas una porció de senyoras que no se pas com se n' varen sortir. Una plujeta de neu freda com una matsina, que l' ven nos tirava a la cara, nos la feya tornar de pell de gallina. Sort qu' en aquets y pitjors cassos, tothom se diu:—som al ball y hem de ballar.

Al cap de mitja hora eram tancats en l' altre tren, y corriam cap a Ripoll, fenthi cadascú ls seus comentaris, ja no tan pessimistas, com quan feya un moment, al voler donar un pas endavant, una relliscada nos feya anar de genolls per terra.

Un home del meu vagó molt xerrayre, explicant que s' hi havia trovat un altre cop en aquells mateixos indrets, contá un epissodi ben poch falaguer.

—Aquell dia ns deya, tinguérem de passar per la mina que aqueix moment travessem. Y cregueu que no es pas igual. Jo pu, la vaix ben errar de no seguir ab lo convoy dels altres. Per amor de vigilar tres ó quatre bultos que tenia a la carrega, no m' vaix adonar que fosquejava, ni que m' havia quedat sol. Tiro endavant, y mina endins, mina endins, ben aviat me vaix trovar en uns llims fosquíssims, voltat d' un soroll estrany que l' feu l' ayga degotant de las parets, y tenint de lluytar ab un vent que m' cuydava fer caurer a cada pas, y que tot sovint xiulava com si fos un tren que tot de sobte per devant ó per darrera se m' vingués a tirar a sobre. Lo certes es, que vaix perdre l' *oremus*; que caminava agafantme a las pedras de la paret, a las palpentas, ficantme de peus a n' als biots d' ayga. Ó trovant entrabanchs qu' a cada punt me destorbavan la marxa. Ben aturadit, perduda l' esma, y sentint tota la por del que creu qu' una máquina l' atrapa, y no pot ni sap per hont fugir; portantme no més l' instint, perque jo no sabia pas lo que feya, després d' un hora d' aqueix martiri, una mica de claror me torná a la vida; y vaix sortir d' aqueix furat, com que sortís d' una fonda y estranya sepultura. *Amigu*, tot son esperiencias; y ja farà bon sol que m' hi tornin arreplegar.

Eran ben aprop de dotze horas quan entrava a cala Bonica de San Juan; ahont ja sabeu, que com amich me reben, y ahont se menja a l' estil antich y sanitos de Catalunya.

Un home qu' ab l' olor ja debía coneixer ahont anava, m' toca de l' espatlla, y m' diu:

—Senyor, que ve cap a Camprodón?

—Ah, sou vos? Sí home: pero aixó deu estar mal; ab aquest temps...

—Ho passarém com podrém, veliaquí. Pensi que d' aquí a poch anys ja tindrem la carretera nova. Vull dir, que Deu l' ajudi qui la veurá feta. En *con es are*, pènsen lo que se n' vulgui. Ahir no hi vaig arriscar lo carruatge. Vaix venir a la sella; y treballs. Sort que la muleta... *en fin* avuy ja veurá vosté com trevalla: Dirá que te un enteniment de persona... Senyoretas: que van a Camprodón, y dispensin?

Aixó anava per unas noyas que dinavan a la mateixa taula, y qu' escoltavan ab estranyesa la explicació del tartroner.

—Aném a Olot: respongué un senyor que las companyas: no sé la carretera com deu estar.

—No ho vulgui saber: fassi l' nom del Pare, y acluquis: veliaquí.

—Ay papá, no hi aném? ¿Sent que diu aqueix home?

—No tinguis por tarambana.

—Ah, no hi ha cuydado senyoreta: tothom sab l' obligació. Sino que ls enginyers que la varen ideyar varen equivocar la marrada, y la varen penjar com una llantia, entre l' cel y la terra, dibuixantla de pujadas y baixadas; y per guardarla del sol l' han parada a la banda de l' ombra. M' enten? O sino aquest jove als ne donará més la substancia.

Aquet jove era un qu' entrava al menjador, y que sense més compliments va cridar:

—Al cotxo, al cotxo d' Olot, senyores!

—Ay, escolti, escolti: diu que hi ha tant perill... que la carretera...

—Es un bassal de cap a cap? Be ho fá: ¿que hi farém! Hem d' enllestir senyores, que ab aqueix temps fariam tart.

—Ay, no farán pas correr massa als caballs?

—Perdi cuydado; no caldrá dilsho... Vostés ray, que si l' cotxo s' tomba, no més obrint los brassos quedan angels, y ja no cauhen a terra... Aném a arrencar. ¿Están?

Aquella gent sense acabar de diná, s' varen encofurnar a la diligencia, y l' angel de la guarda s' debía cuydar de que arribessen a Olot sense anarsen a daltabaix de las montanyas, que bona proporció n' presenta tota la carretera de cap a cap.

Al cap de mitja hora, l' meu home tenia la tartana l' davant de la porta, esperantse per marxar.

—Si m' vol creurer, va dirme quan ja m' hi anava a ficar, esperi aquí dalt, passat aquella casa, perque aquet es un tros molt dolent.

—Comensém be; vaix pensar jo. Y en efecte, ho era tant de dolent, que la tartana per guanyar aquella enorme fanguera, amagava ls botons de las rodassas; y jo... agoytant per hont fora posible que passés, m' hagué de doblar mitja cama dels pantalons, y vaix passar per forsa, posantme fet una llástima. L' home hi tenia la portelleta oberta, y pujo al carruatge. No sabia que hi hagués cap altre asiento: mes a dins hi vaix trovar colcat un altre sub-

jecte que s' debía haber rigut d' aquella fanguera, y tenia las calsas y sabatas tant netas com si tal cosa.

—Aquet camí está mal... va fer per saludarme; ab una mitja rialla de tranquilitat, com que fossen uns altres qui l' anavan a desafiar.

—Sí; vaix dir jo; no s' pot pas dissimular.

—No tingui por senyoret: Ab jo y aquesta muleta hi pot anar segur. La qual, a saltirons, y batesgades, se ns ne mená cap amunt. Un tros se va anar be; a mentres éram a la carretera nova; ben ample, ben plana. Quan si-gui acabada ls carruatges hi podrán relliscar com en lo passeig de Gracia. Sobre tot tindrà per sobre moltes que jo n' coneix, la d' Olot per exemple, la gran ventatja de no correr may per las boras del precipici.

Aqueix bon temps va durar mitja hora. Després va semblar que l' barco trobava mala mar: perque les onades de fanch, de forats, de desnivells y de roderes fan de la carretera vella un camí molt perillós, molt trist é inverosímil.

Y fou allavoras que s' pogué saber qui eran aquella muleta, aquell tartroner, y aquella tartrana. L' nostr' home ab una lleugeresa que no semblava qu' a la seva edat la pogués disfrutar, saltá per la boca del carruatge: y éll y la mula com si nadessen per un estany de llot, varen comensar una feyna terrible, cansada y admirable. Ja no havia en tota la carretera més, dos dits de lloch per posar los peus en ferm. Y com si ballés, y saltés, y jugués ab la bestia, y la tartrana, sempre era per tot, a devant y a darrera, y a cada costat. ara tivant per un braç, ara repenjanse en l' altre per fer de contrapés si una roda s' enfonsava perillant de volcarnos. Ell sabia de memoria la petita topografia de la carretera; y duya la muleta a trepitjar las fondas roderas, que hi havia a sota del fanch y ayga, per dur a la tartrana relativament segura; estalviantli sotregadas en gran; y a nosaltres cada cop de cap que ns hagerem estavelat. Y per axó l' home trempat: sempre alegre y enrahonador, com si aquell art que desplegava no fos cosa de molt mérit; y la fatiga que feya no fos un trevall de lo més penat que jo hagi vist. De n' tant en tant, eixint d' una d' eixas ignoradas victorias que guanyava, deya tot content:

—Bueno, bueno, Leona; bueno... Ja ho veu senyoret, com trevalla la muleta. Miri; ara ve un trosset, qu' hem de patí una mica. Ah, no tingui cuydado: giris a agoytá en darrera senyoret; y no l' veurá.

—Més m' estimaria que m' deixeseu baixá una mica; perque...

—Cá; no pot pas ser: no veu que no hi ha pas, y que la pluja aumenta? May por, senyoret. Ab aqueixa muleta ray... que no s' arronsa, y sab la obligació; ja ho veu. Jo buscava ajuda, mirantme'l, en l' asiento núm. 2. Pero aqueix *assiento* haurían dit qu' era una pesa integrant de la tartrana. No s' movia no més lo que s' movia l' bressoleix del carruatge; no mostrava que cap d' aquells salts que feyam ni cap dels perills que travessavam li passés de les dents a n' avall. Ab aixó l' home correspongué a la mirada meua ab una idem, acompanyada d' una mitja rialleta tan satisfeta, tan tranquila, que no era cas d' esperar d' éll cap consideració.

Gras y fresch, y amarrat als coixins, semblava que s' trobava en lo seu element; mentre tot ell rebotia com una pilota de goma; acompanyant los salts dels coixins, ab un continuat panteix del ventre y de las galdas.

Més tart, quan ja no plovia, avans de passá un pont, que de vell y esdernegat, estret y sense una barana, y penjat sobre un gran abisme, de mirarlo fa aná l' cap en roda, s' aturá la muleta, y ns diu lo conductor:

—Senyorets, si ara volen anar a peu aquesta baixada... a l' altre banda del pon, ja s' pot tornar pujar.

Conteu alló com estaria; y conteu si jo vaix haver de menester cap nou envit... Mes aquell jove; l' asiento número 2, ab aquella rialleta... se ns quedá a dins. Ell s' estalviá ls apuros que vaix tenir jo, per no tenir d' anar a quatre grapas fins a sortir altre vegada a l' altre part del pon. Més quan se veyá a la tartrana, passar per dalt del pon, inclinante al precipici; las rodassas tocant la bella bora, y l' vent empenyent per girarla... s' havia de girá l' cap; no s' podia veurer.

Quan vaix tornar pujar a caball, éll, aquell meravellós company, fumava un cigarret, ab aquell plaher... ab aquella rialleta...

Y sense més encuentre, arribarem a la platja: entrarem a Camprodón.

Era a entrada de fosch; feya un ayre fret que tallava la cara; y escupia pols de neu, de la que enmatllejava a n' aquells turons, que voltan la vila, y que n' eran plens.

Nos aturarem en la plassa devant d' una fonda. Ab la ma a la butxaca pregunto al tartaner quan valia l' meu asiento.

—Ja ho trovarém a la tornada senyoret:—Y aconduhint a la muleta ja no m' deya res més. L' asiento número dos se li acostá y li posá a las mans un mitx duro en pesa—Ab alegria.—Contestá l' altre. Ja sabia l' meu deute. Més, francament; me va semblar ben poch pagat lo jornal d' aquell home; en quant havia trovat extraordinari lo seu trevall, y l' habilitat ab que cumplia aquella penosa obligació.

—Teniu vaig dirli: per avuy, y pel dia que m' entorni.

—Y si ns morim?

—No farém res que no fassin los altres.

—Y donchs, ab alegria, senyoret; ja ho sab: ja ho vist com treballa la muleta...

Be mereixia aquell valent y docil animal las alabansas del seu amo; y l' seu amo mereix certament las que jo li dono desd' aquestas planas.

No obstant, com estich molt lluny de possehir la calma estóica d' aquell asiento número dos, vaig pensar que si l' endemá no plovia, no voldria passar aquellas angúnias de veurem dos horas desseguida, caurer ara avans d' ara, a daltabaix del Ter.

Y ho vaig fer aixis: llesta la feyna qu' alló m' duya; al cap de dos dias y de bon dematí, vaig sortir de la vila refiat que al menós hi hauria un pam de vora a la carretera per poderhi caminar. Hi va haver de tot; pero vaig poder travessar.

Lo cel s' havia netejat de bromas; y la neu vestia no més

las puntas y carenas d'aquellas montanyas; y 'l sol ho amarava tot.

Desseguida vaig ser al davant de la fàbrica de Caballera, únich lloch del camí ahont lo caminant pot suposar que trovará gent. En aquell hora la fresa de la maquinaria 's barallava ab la fresa del riu, y pocas personas se veyan en aquell improvisat carrer. No obstant, al davant d'una especie de taberna dos homes que s'estavan á la porta semblava qu'enrahonavan ab molt interés y ab veu baixa, y quan jo hi vaig ser á l'indret, un d'ells sortí corrent, travessá la carretera, agafá allá mateix un camí que puja á las montanyas de Ogassa y de Surroca, lloch ahont hi ha las minas de carbó de pedra, y ben prompte ab lo dalit que s'hi enfilava lo vaig perdre de vista.

Va durar una estona que no 'm treya del cap aquell home. M'havia semblat que al passá pel meu davant m'havia agoytat de rehull. Y se 'm havia quedat aquella mirada, d'aquella cara farrenya enmoremida pel sol y per las serenias. Tindria uns vint y quatre anys; duya gorra, gech de vellut y pantalons de fil blau; y no podia ser sino un trevallador de las minas. Pero las minas eran lluny; y si acas aquell dia no hi devia trevallar. Jo me'l volia treurer del cap; y cada punt m'hi tornava.

Tot caminant, y tot encantantme ab las bellesas del pahis, qu'anava passant davant mos ulls, com si la carretera fos lo fil que l'anés descargolant; s'entregá l'esperit á la soletat que 'm voltava, disfrutant á boca plena d'aquella matinada hermosa.

Feya més de mitja hora que no havia trovat cap persona ni cap casa, quan á la vora d'un marge una dona vella reposava del seu trevall, fent tenir á terra un gran feix de llenya, lligat ab una corretja que li voltava 'l front. Ab son grosser devantal s'aixugava la suhor de la cara. M'agoytava á mi passant; y 'm va donar lo bon dia, ab la cara alegre; com se sol en la nostra terra, quan se troba gent pel camí.

—Deveu venir de lluny, jo li vaig dir aturantmhi; que sembla qu'estéu cansada.

—No pas gayre: sino que soch tan velleta.

—Me sembla que devéu trevallar molt, y guanyar poch: ¿es veritat?

—Ay Deu meu: ja ho pot ben dir. Com es una terra tan pobre; casi no 's troban jornals. Y un hom vell...

—Voléu aquets quants quartos, que podréu esmorsar...?

—Ay Deu li pach: gracias: Deu li pach. Y va besar la moneda que li vaig posar á las mans.—Y Deu lo guardi de pendre mal. Ja l'encomanaré á Sant Antoni y á la Mare de Deu del Remy.....—Y 's posá á dir lo Pare-Nostre.....

Vaix deixar enternit aquella ánima senzilla. Aquella benedicció seva m'havia entrat al cor.

Jo no crech ab bruixas: mes crech ab la providencia de Deu. Es lo cas que al entrar al poble de Sant Pau per ahont passa la carretera que jo havia de seguir, tres carreters s'esqueyan davant d'un hostel que hi ha; y que casi no s'hi endevinaria, sino per una finestreta enreixada qu'ensenya tres ó quatre porronets de resquill, y algun pot de rosquillas. Debían haber begut l'ayguardent, y en aquell moment tornavan xorollar los matxos per arrencar. Un d'ells me coneixia, per haberme duyt en lo seu carro alguna vegada; y desseguida 'm va saludar, y 'm convidá de beurer. Coneixentli prou la bona voluntat, li vaix acceptar l'oferta; descambiantli ab cigarrs, per ell y pels seus companys. Ab la seva companyia vaix fer lo mitx camí que 'm faltava á fins á Sant Joan.

Aixís lo vaix trovar més curt, y 'm vaix cansar menos, porque si un va sol, sempre te la tirada d'anar depressa. Al cap de una mitja hora qu'anavam plegats, la carretera s'enfonsava en una reconada de la montanya en un lloch ben desert y ben trist; quan un d'aquells minyons engegá un *gra d'ay* ben cargolat; y tots tres empunyant instintivament las xurriacas, m'ensenyaren un home que fugia tot arrupit per sota las branques dels roures, montanya amunt á un tirat de pedra de nosaltres.

—Ab lo fart de llenya de l'altre dia, encara no s'ha escamat; va dir un dels carreters.

—Busca qu'algun dia li fassin un cap nou.

—¡Voto á... com avuy no s'ha arranbat una mica més!.....

Jo ab prou feynas vaix tenir temps de veure 'l: mes duya gorra, gech clar y pantalons blaus...

Penso ben bé, que l'agrahiment que posá una oració als llabis d'aquella pobre dona, avuy m'ha salvat al menys d'un bon espart.

MARTÍ GENÍS.

Sant Juan de las Abadessas, febrer, 188...

FOSCA Y LLUM

Un angelet baixa al mon
y 'l mon en cantichs esclata
mes 'l pobre desterrat
tan sols li respon ab llágrimas.
Ell arriba tot plorant
no canteu dolsas campanas
per l'infant qu'ha comensat
eixa vida tan amarga.

Ya las cansons son gemech
que 'l pobre cor despedassan
¡ay! ¡l'aucell del Paradís
altre cop ha estés las alas!
Ell s'ha despedit somrihent;
¡no ploreu dolsas campanas
per l'angelet que se 'n vá
volant, á sa hermosa patria!

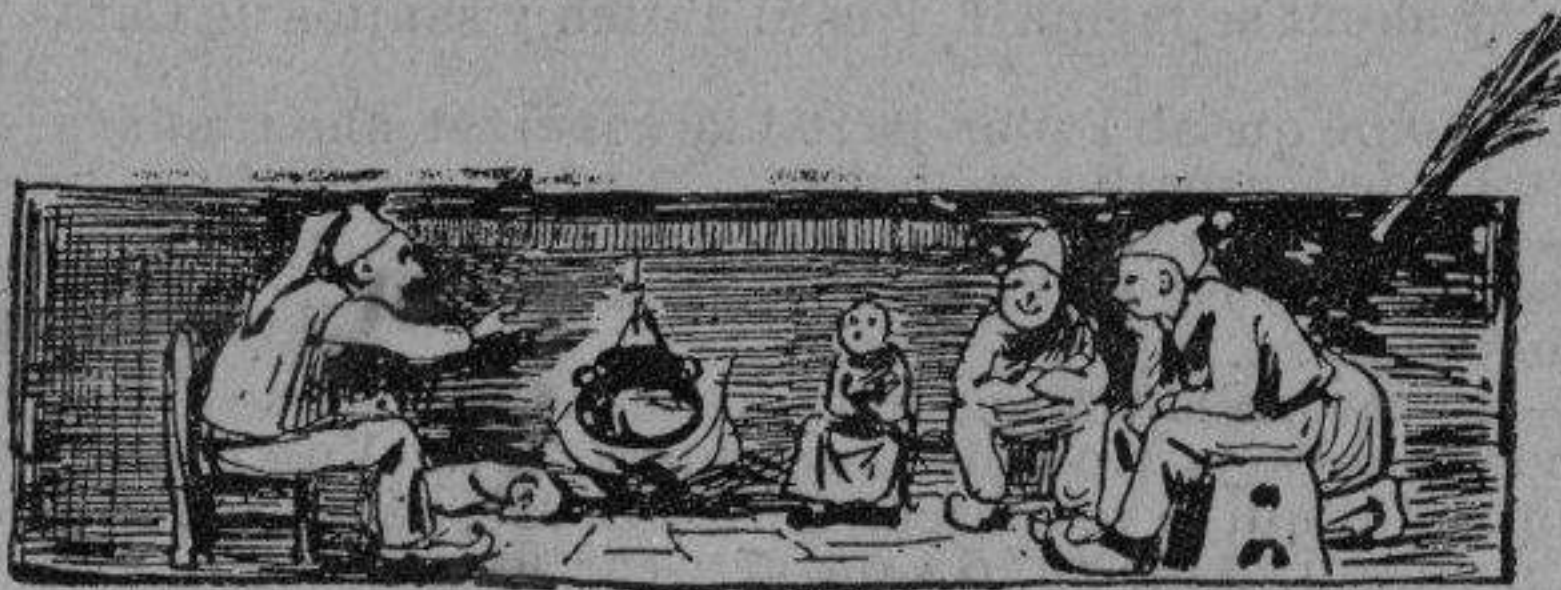
TRINITAT ALDRICH

INVENTARI DE FI DE SIGLE

TIPOS

L'Hi-era-bó.

Rondallas y qüentos.

EL MITX AMICH

Un pare tenia un fill que 's ventava de tenir molts amichs: son pare li feya:

—Sí, molts amichs y cap de bó: jo no més tinch un mitx amich ¡mitx amich no més! y cap dels teus faria per tu 'l que faria ell per mi.

Que sí, que no:—Vaja ¿vols fer una proba?—va dir el pare.

—La que vulguéu

Donchs, mira, vesten al escorxador, fés-te matar un be, trosséjal y fical á dintre un sach; arréglat el sach y, ben esquitxat de sanch, te 'n vas á trobar als teus amichs demanant que t'ocultin á casa seva un mort que has fet.

—Ja está dit.

Ho fa axis, y cap dels seus amichs va voler amagarli 'l sach.

Arrivá á casa seva y diu á son pare:

—Vaja, tots s'escusan; pero jo voldria veure 'l mitx amich vostre que faria!

—Véshi.

Se 'n hi va:—Home, hi tingut unes baralles y á cop calent hi mort un home; 'l duch a dintre 'l sach ¡me 'l voldríau amagar!

—Tú!... ¿No ets el fill del meu amich?

—Ell mateix.

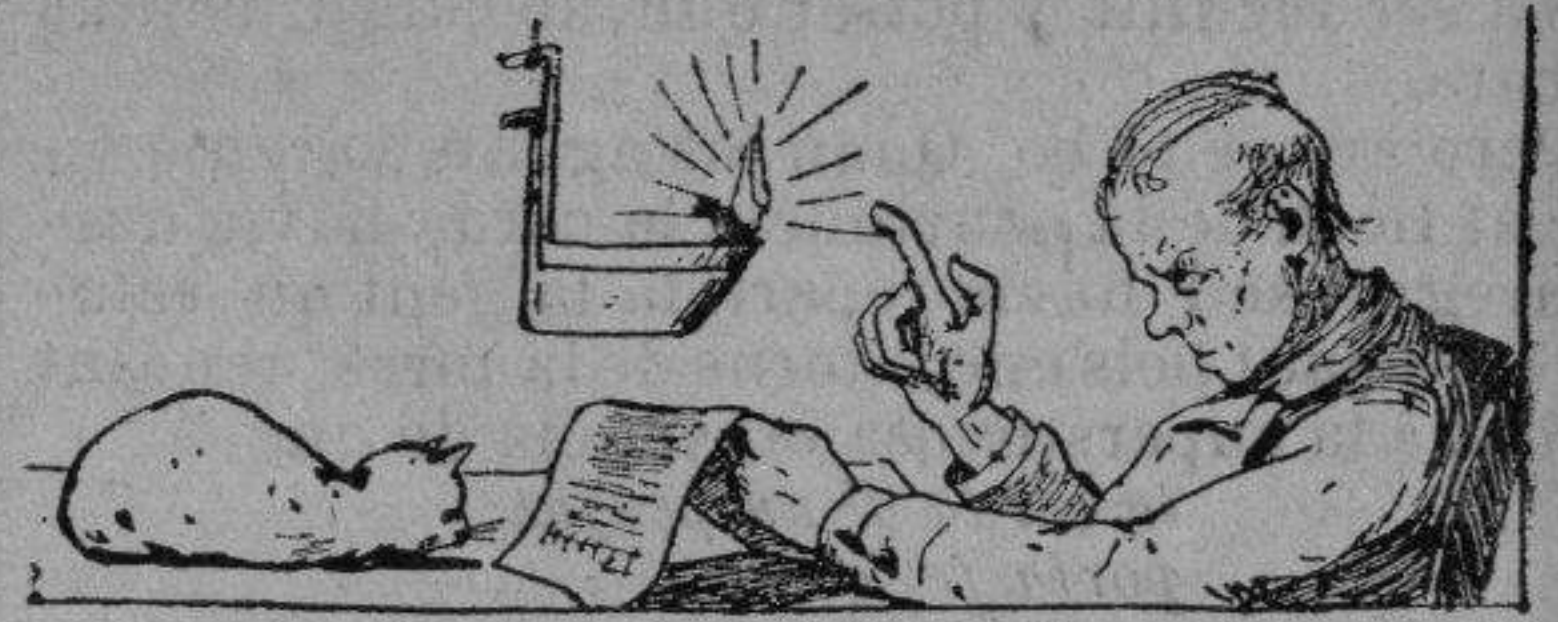
—Ay, desgraciat! Pero, no perdem temps, entra, vina cap al celler, que l'amagarém. L'altre, quan va veure axó, diu:

—Vaja, 'l pare te rahó.

Y li va explicar tot.

Son pare, després li deya:—Veus? Vet'aquí 'ls amichs!

BALDIRI.

Trenca - closcas.

XARADA

Per més que sembli impossible ab una *tercera-segona-tres* trescentas ratas hi vaig cassarhi encara no ab un mes.

—Y ahont eran tantas ratas?

—Per detrás de la *total*

y ab un mes de camparhi figurat si n'han fet de mal.

—Y com te'n adonares

que hi campava tan bestia?

perque privava 'l *hu*

y ahir la vaig apartá.

PAU MORA.

ENDEVINALLA

Soch per menjar molt gustós y dono molt d'aliment,

agrado á tota la gent

y are si no 'ts geus cap-gros

me trobarás al moment.

J. ARAN GAYA.

ANAGRAMA

Una nit al Principal cantant l'ópera *total* caygué una noya de *tot* y 's va fer un esvalot!

ACENTÍGRAFO

Es fill de *Total* en Got y está servint de soldat, y com que 's tan caramot eix día per descuydat li va havé de pegá un *tot*.

J. ARAN GAYA.

ROMBO

.....
.....
.....
.....
.....

Sustituir los punts ab lletras de modo que llegidas vertical y horizontalment diguin: 1.ª ratlla, consonant 2.ª part de la gallina; 3.ª, segona persona sobre un assumpto; 4.ª, tragedia catalana; 5.ª, atormenta lo cos; 6.ª, riu catalá; 7.ª, vocal.

PAUHET DE LA CINTA.

GEROGLIFICH

KIK NT

□	□
□	□

 MAL } D cap P
D coll : á NT
D peu A

Las soluciones en lo número próxim.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN L'ÚLTIM NUMERO.

- 1.ª XARADA.—*Fe-rro-ca-rril*.
- 2.ª ANAGRAMA.—*Santa Coloma de Gramanet*.
- 3.ª CONVERSA.—*Victorina*.
- 4.ª ROMBO.

M
P A M
M A R I A
M I R
A

- 5.ª GEROGLIFICH.—*De bojos no cal fen càs*.

Imprempta La Renaixensa, Xuclá, 13, baixes.